

УДК 336.71: 351.82
ББК У 262.10 – 050.1

Лобозинська С.М.

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет
імені Івана Франка,
Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України,
кафедра банківського і страхового бізнесу,
79008, м. Львів, просп. Свободи, 18,
тел.: 80322394589,
e-mail: bsb.franko@ukr.net

Анотація. Проаналізовано державну політику розвитку банківської системи України. Розглянуто позицію державної влади щодо розв'язання назрілих проблем банківництва в умовах фінансової кризи. Запропоновано концептуальні засади побудови державної стратегії регулювання вітчизняної банківської системи в середньостроковій перспективі.

Ключові слова: правове регулювання банківської системи, конкурентна політика, податкове регулювання, регулювання банківських ризиків, регулювання банківської ліквідності, монетарне регулювання.

Annotation. The governmental policy of development of the banking system of Ukraine is analyzed. The position of the government to handle urgent problems in banking in conditions of the financial crisis is considered. The conceptual framework for forming of national strategy of regulation of the banking system in the medium term is advised.

Key words: legal regulation of the banking system, competitive policy, tax regulation, regulation of banking risks, management of bank liquidity, monetary regulation.

Вступ. Діяльність органів державної влади, наділених повноваженнями щодо регулювання взаємовідносин на банківському ринку, повинна бути спрямована на забезпечення функціонування фінансово стабільних банківських установ, здатних належним чином перерозподіляти грошові потоки та стимулювати інноваційно-інвестиційний розвиток країни. Для цього існує реальна потреба у виробленні та реалізації скоординованої загальнодержавної політики, елементи якої б не суперечили один одному, а сприяли швидкому відновленню стабільності банківського сектору, адже саме фінансово стабільна банківська система формує фундамент для трансформаційних перетворень у реальному секторі національної економіки.

Прикро зазначити, але сучасна державна політика регулювання вітчизняної банківської системи є фрагментарною, позбавлена цілісності, зорієнтована здебільшого на вирішення нагальних потреб і не охоплює стратегічних орієнтирів розвитку банківництва.

Постановка завдання. Мета наукового дослідження – аналіз сучасної регулятивної політики держави в банківській сфері та вироблення рекомендацій щодо її вдосконалення. Під час проведення наукового дослідження використовувалися такі методи: аналіз і синтез, індукція та дедукція, кореляційний, ретроспективний і системний аналіз.

Результати. Основні засади сучасної державної політики регулювання банківської системи викладені в Законі України “Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 р. (Антикризова програма)” № 2278-VI від 20.05.2010 р. (далі – Антикризова програма) і Меморандумі про економічну та фінан-

сову політику, призначенням якого було донести позицію виконавчої влади експертам МВФ стосовно подальшого макроекономічного регулювання країни з метою відновлення ними реалізації в Україні програми “Стенд-бай”.

Слід зауважити, що в Антикризівій програмі головною проблемою розвитку фінансового ринку України названо відсутність єдиної цілеспрямованої політики щодо консолідації фінансових ринків, адже дії регуляторів (НБУ, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг) зорієнтовані на вирішення вузьких проблем окремих секторів і не забезпечують орієнтацію фінансового ринку на реальний сектор. До проблем, які потребують вирішення, розробники програми відносять також недостатню капіталізацію фінансових установ, недосконалість вимог до якості, диверсифікації та ліквідності активів, дисбаланс між очікуваною дохідністю і спроможністю компенсувати прийняті ризики, відсутність ефективної системи захисту прав споживачів фінансових послуг, низький рівень прозорості діяльності фінансових установ, недостатню інституційну спроможність інститутів державного регулювання, відсутність довіри до них з боку населення [1, ст.4.5]. Звичайно, необхідно погодитися з наявністю у фінансовому секторі зазначених проблем. Вони справді існують, однак Антикризівіа програма не містить чітко окреслених заходів щодо вирішення цих проблем, і це є її суттєвим недоліком.

Головними цілями й очікуваними результатами оздоровлення та зміцнення банківської системи в Антикризівій програмі визначено відновлення довіри до банківської системи, реформування системи гарантування вкладів фізичних осіб, збільшення кредитування економіки банківським сектором.

Оздоровлення та зміцнення фінансового сектору державний апарат планує здійснити шляхом використання програмних позик на реабілітацію банківської системи за проектами МВФ і Світового банку.

Принагідно констатуємо, що в жовтні 2008 р., за умови загострення світової фінансової кризи, МВФ затвердив кредитну програму “Стенд-бай” для України на суму 11 млрд СПЗ (16,5 млрд дол. США) строком на 15 років під 4% річних для подолання макроекономічних труднощів. На початок 2010 р. Україна отримала перші три транші зазначеного кредиту в розмірі 7 млрд СПЗ (10,6 млрд дол. США). Перший транш у рамках Угоди про позику між Україною та МВФ було отримано в сумі 4,5 млрд дол. США, другий транш склав 2,8 млрд дол. США, з яких 1,5 млрд дол. США безпосередньо до державного бюджету на фінансування зовнішніх боргових зобов’язань, третій транш Україна отримала в розмірі 3,3 млрд дол. США, які в повному обсязі були спрямовані на фінансування державного бюджету 2009 р. [2, с.7].

З метою мінімізації негативних наслідків впливу світової фінансової кризи на фінансовий сектор 18.09.2009 р. було підписано Угоду між Україною й Міжнародним банком реконструкції та розвитку “Перша програмна позика на реабілітацію фінансового сектору”, відповідно до якої 24.09.2009 р. отримано кошти в сумі 400 млн дол. США [2, с.6]. У рамках підготовки цього проекту було визначено цільове призначення цих коштів – на вирішення проблемних питань банківського сектору України. Ведеться робота щодо реалізації системного проекту “Друга програмна позика на реабілітацію фінансового сектора” (350 млн дол. США).

Безумовно, вливання коштів міжнародних фінансових організацій здатне частково вирішити проблеми макроекономічного характеру, але для цілковитого оновлення економіки цього недостатньо. В Україні вражаючими темпами зростає державний борг, обслуговування якого тягарем ляже на плечі майбутніх поколінь. З огляду на це, вважаємо, що прорахунком виконавчої влади є відсутність розробленої стратегії щодо формування сприятливих умов для появи національного інституційного інвестора. Крім того, оздоровлення та зміцнення банківської системи доцільно проводити шляхом ре-

форми в системі банківського регулювання та нагляду, розвитку банківської інфраструктури, стимулювання приватних інвесторів до вкладання коштів у національний банківський капітал тощо. Тобто максимально використовувати всі внутрішні ресурси, які здатні прискорити вихід банківської системи на докризові параметри функціонування.

На жаль, аналізуючи положення Антикризової програми, ми не виявили жодних заходів стосовно стимулювання банків до кредитування реального сектору, хоча програмою визначено збільшення кредитування економіки як очікуваний результат реалізації положень цього документа. На нашу думку, розробникам програми доцільно було б більше уваги зосередити на поліпшенні регулювання надліквідності банківських установ, підвищенні рівня платоспроможності банківських позичальників, удосконаленні системи захисту прав кредиторів, механізмів надання державних гарантій за міжбанківськими кредитами та ін.

З метою підвищення ефективності роботи рекапіталізованих банків і підготовки їх до приватизації на відкритих аукціонах в Антикризовій програмі на Фонд державного майна та Мінфін покладено зобов'язання щодо розробки проекту стратегії розвитку рекапіталізованих державою банків, а також нормативно-правових актів з питань приватизації цих банків.

Відповідно до Порядку участі держави в капіталізації банків (Постанова Кабінету Міністрів від 17.04.2009 р. № 429) здійснено заходи стосовно капіталізації державою трьох банків, зокрема, АКБ “Київ”, ПАТ АБ “Укргазбанк”, ПАТ “Родовід Банк” (постанови Кабінету Міністрів від 10.06.2009 р. № 566, 567 та 580) шляхом придбання акцій додаткової емісії в обмін на ОВДП з терміном погашення у 2017–2019 рр. і фіксованою процентною ставкою в 9,5% річних (на загальну суму 9,5 млрд грн). Згодом була проведена додаткова капіталізація ПАТ АБ “Укргазбанк” з участю держави в сумі 1,9 млрд грн і перенесено термін погашення ОВДП на 2017–2020 рр. (Постанова Кабінету Міністрів від 02.12.2009 № 1349) і ПАТ “Родовід Банк” (Постанова Кабінету Міністрів від 11.11.2009 № 1202) шляхом придбання акцій додаткової емісії в обмін на ОВДП з терміном погашення у 2018–2020 рр. і фіксованою процентною ставкою в 9,5% річних на загальну суму 5,6 млрд грн. Так, на порятунок трьох проблемних банків Кабінет Міністрів витратив 17 млрд грн, які має намір повернути найближчим часом шляхом приватизації банківських установ.

Згідно з Антикризовою програмою, Фонд держмайна підготував стратегію продажу 25-відсоткових пакетів акцій націоналізованих банків на фондовій біржі. Кожен із цих пакетів планується поділяти на лоти до 1% і продавати окремо. За кожен лот відбуватиметься торг між потенційними покупцями. Ідея непогана, однак реалізувати її за визначених умов майже неможливо. Дані Української біржі засвідчують, що торгівля зазначеними цінними паперами практично не ведеться. За результатами торгів упродовж I півріччя 2010 р. з акціями ПАТ АБ “Укргазбанку” було здійснено лише три угоди на загальну суму 38,7 тис. грн. При цьому ціна акції останньої угоди склала 60 к. за номіналу 1 грн [3, с.47]. За акціями ПАТ “Родовід Банк” не було угод, а банк “Київ” узагалі не котирується на фондових майданчиках. Продати контрольні пакети цих банків у найближчому майбутньому буде ще складніше, зокрема, за наявності в їхніх балансах значної проблемної заборгованості та негативного фінансового результату діяльності.

На нашу думку, в Антикризовій програмі доцільно було б акцентувати на розробці стратегії підвищення ефективності функціонування націоналізованих банків шляхом призначення кваліфікованих управлінців у склад керівних органів банків і продажу проблемних активів з балансів цих установ, а вже опісля розробляти проекти проведення приватизації.

Що ж до Антикризової програми, то необхідно позитивно оцінити те, що державний апарат усвідомлює потребу в реформуванні системи гарантування вкладів фізичних осіб. Здійснення заходів щодо інституційного зміцнення ФГВФО у програмі покладено на Мінфін, Мінекономіки, Мін'юст, НБУ та на ФГВФО. Виконання цих заходів заплановано на I півріччя 2010 р. Проте реальних кроків у цьому напрямі не зроблено. Тобто ФГВФО й надалі виконує лише функції стосовно розрахунків із вкладниками за зобов'язаннями банків, що ліквідуються. Розширення повноважень Фонду шляхом передачі йому частини повноважень НБУ щодо роботи з проблемними банками з метою збереження їхніх активів та оптимального виведення з ринку банків-банкрутів таки не відбулося. Так само, як і не був реалізований проект санаційного банку, про який в Антикризовій програмі навіть не зазначається. Вважаємо, що зволікання з проведенням реформ щодо запуску механізму ефективної роботи з проблемними банками тільки поглиблює кризу неплатоспроможності вітчизняних банків і порушує банківську стабільність.

Отже, доходимо висновку, що в Державній програмі економічного й соціального розвитку України на 2010 р. проблемам розвитку фінансового ринку відводиться незначне місце, а банківського – і поготів. Положення є узагальненими, важко відстежити системний підхід щодо відновлення фінансово стійкої банківської системи та розширення процесів кредитування банками реального сектору економіки.

У липні 2010 р. уряд звернувся з листом про наміри до директора-розпорядника МВФ Домініка Стросс-Кана стосовно можливості укладення нової 29-місячної угоди “Стенд-бай” (SBA) з МВФ у розмірі, еквівалентному 10 млрд СПЗ на період з липня 2010 до грудня 2012 рр. Для переконання експертів з МВФ виконавча влада виклала стратегію економічного зростання в меморандумі про економічну та фінансову політику (МЕФП).

У МЕФП головною метою проведення економічної політики виконавча влада визначає закріплення фіскальної та фінансової стабільності й виведення України на шлях сталого та збалансованого зростання. Стратегія досягнення визначеної мети, на думку розробників, повинна зосереджуватися на проведенні довгочасних реформ і політики, спрямованої на консолідацію державних фінансів, відновлення здорової роботи банківського сектору, а також на розробленні ефективнішої бази для здійснення монетарної політики, спрямованої на забезпечення стабільності внутрішніх цін та утримання гнучкішого обмінного курсу [4, с.2].

У МЕФП заходи щодо реалізації державної політики подано в розрізі трьох складових: податково-бюджетної, монетарної та політики фінансового сектору.

Спершу детальніше розглянемо позицію органів виконавчої влади стосовно здійснення монетарної політики. Метою грошово-кредитної політики визначено утримання рівня базової інфляції в межах однозначних показників і зниження загального рівня індексу споживчих цін до рівня не вище від 5% у середньостроковій перспективі. Основним інструментом реалізації монетарної політики визначено процентні ставки, які будуть установлюватися на регулярних і заздалегідь оголошених засіданнях Правління НБУ з метою покращення системи повідомлення про наміри в царині монетарної політики. Цю позицію можна лише вітати. Безумовно, найбільш результативною є політика маневрування процентними ставками. Така монетарна політика разом із високим ступенем відкритості діяльності НБУ сприятиме стабільності розвитку банківського ринку, зменшенню кількості спекулятивних угод, перешкоджатиме виникненню необґрунтованих збурень на грошовому ринку.

Цей документ містить заходи щодо вдосконалення процедури рефінансування, зокрема, що стосується стабілізаційного кредитування. Відповідно до МЕФП, стабілізаційні позики надаватимуться лише платоспроможним і фінансово стабільним банкам у

напружені періоди недостатнього фінансування, максимум на тримісячний строк з обмеженою можливістю пролонгацій (не більше ніж чотири рази або максимум до 1 року). Реально ці заходи вже реалізовані з ухваленням 13.07.2010 р. Постанови Правління НБУ № 327, що затвердила нове Положення про надання Національним банком України стабілізаційних кредитів банкам України [5]. Зокрема, згідно із затвердженим механізмом рефінансування, стабілізаційний кредит надається платоспроможному банку для підтримки ліквідності строком до 90 днів під адекватну, високоякісну заставу та підлягає відповідному контролю з боку банківського нагляду. Крім того, монетарна влада запевняє, що не видаватиме нових позик на підтримку ліквідності жодному неплатоспроможному банку та визнає втрати за балансовим рахунком НБУ в цілковитій відповідності з Міжнародними стандартами фінансової звітності IFRS [4, с.9].

У Меморандумі порушено й питання рекапіталізації банківських установ. Зокрема, зазначено, що під час рекапіталізації буде уникнено необґрунтованої монетарної експансії та забезпечуватиметься захист фінансової позиції НБУ. Згідно з вищевикладеним, уряд не поновлюватиме вимогу, яка зобов'язує НБУ викупляти за номінальною вартістю облігації, випущені з метою рекапіталізації банків, після того, як вона втратила чинність після закінчення строку дії (кінець 2010 р.).

Пріоритетними завданнями державної політики у фінансовому секторі в МЕФП визначено стимулювання швидкої капіталізації банківських установ, зміцнення позицій державних банків і вирішення проблем неповернення проблемних кредитів.

За результатами проведення розширеного аудиту всіх банківських установ у квітні 2010 р. вливання додаткового капіталу потребує 61 банк на загальну суму 40 млрд грн [6, с.42]. Недокапіталізовані банки подали до НБУ програми капіталізації, згідно з якими приватні акціонери зобов'язані завершити поповнення обіцяних обсягів капіталу до кінця 2010 р. Якщо ж поповнення капіталу не відбудеться, у процес урегулювання проблем банків втрутиться держава. Однак у МЕФП не зазначено, якими заходами вона реалізовуватиме стратегії реструктуризації недокапіталізованих банків.

Невизначеною є й фінансова політика органів державної влади щодо функціонування державних банків ("Ошадбанку" та "Укрексімбанку"). У Меморандумі лише акцентується увага на тому, що в плановому порядку проводитиметься аудит із залученням міжнародно визнаної аудиторської компанії, щоб проаналізувати їхню роботу в межах існуючої системи управління. Аудит повинен проводитися у форматі "дью дилідженс", який передбачає оцінку основних фінансових, юридичних та операційних ризиків; адекватності засобів управління ризиками та внутрішнього контролю, а також майбутньої життєздатності банку за розвитку різних сценаріїв. Стосовно долі трьох банків, рекапіталізованих за участю держави, виконавча влада остаточно не визначилася. Зокрема, у МЕФП відмічено, що українські державні управлінці звертатимуться до міжнародно визнаного фінансового радника з метою оцінки потенціалу націоналізованих банків та отримання рекомендацій щодо того, чи реструктуризувати їх і підготувати на продаж, чи провести впорядковане згортання їхньої діяльності з максимальним відшкодуванням коштів на користь держави [4, с.11]. Викладена в документі політика фінансового сектору свідчить про відсутність чіткого плану дій стосовно недокапіталізованих банків, підвищення ефективності діяльності державних банків, подальшого майбутнього націоналізованих банків.

Висновки. Отже, з огляду на те, що зазначені проблеми особливо гостро постали ще на початку розгортання кризових явищ, невизначеність з їх вирішенням лише засвідчує гостру необхідність у розробці та реалізації Концепції державного регулювання банківської системи України. Указана концепція має охоплювати комплекс заходів, що послідовно повинні реалізуватися органами державної влади та банками з метою формування розвиненої й ефективної банківської системи, яка зорієнтована на потреби

реальної економіки та на задоволення потреб клієнтів в одержанні якісних банківських послуг.

Головними цілями Концепції державного регулювання банківської системи України на середньострокову перспективу мають бути: підвищення загальноекономічної ефективності функцій банківської системи з акумулювання грошових коштів суб'єктів ринку та їх трансформації в кредити й інвестиції; розвиток конкурентного середовища діяльності банків, ринкової дисципліни та транспарентності банківських установ; зміцнення фінансової стійкості банківської системи, формування надійної системи захисту інтересів вкладників та інших кредиторів банку; відновлення довіри до банківської системи.

Для досягнення зазначених цілей розвитку банківської системи органами державної влади доцільно здійснювати регулювання за такими напрямками: удосконалення правового забезпечення банківської діяльності; підвищення конкурентоспроможності банківської системи; реформування системи податкового регулювання діяльності банків; підбір відповідного інструментарію монетарного регулювання банківської системи; удосконалення механізму регулювання ліквідності банківської системи; побудова адекватної моделі роботи з проблемними банками; упровадження системи регулювання індивідуальних ризиків банків і ризиків системного характеру; підвищення якості банківського регулювання та нагляду.

У сфері правового забезпечення функціонування банківської системи необхідно, передусім, створити сприятливі умови для подальшого вдосконалення правових норм шляхом систематизації банківського законодавства в Банківському кодексі з метою зменшення кількості підзаконних нормативних актів і зменшення надмірної зарегламентованості банківських процедур; розвитку інституту спеціального законодавства, яке б регламентувало специфічні правовідносини на ринку банківських послуг; удосконалення законодавства про банкрутство, що передбачало б процедури прискореного процесу ухвалення планів реструктуризації, узгоджених у досудовому порядку; забезпечення вдосконалення правових механізмів ліквідації банків, у яких відкликані банківські ліцензії.

Державне регулювання конкурентних взаємовідносин повинно бути спрямоване на становлення добросовісної банківської конкуренції, яку можна досягнути лише за допомогою комплексу заходів із формування конкурентного середовища діяльності банків, що досягається шляхом розробки та впровадження відповідних норм конкурентного законодавства; формування структури органів виконавчої влади; розбудови інфраструктури ринку банківських послуг; підвищення конкурентоспроможності банківської системи; реалізації антимонопольних заходів регулювання; розробки та впровадження системи антимонопольного моніторингу на основі інтегральної динамічної моделі залежності; застосування заходів впливу до порушників конкурентного законодавства.

Побудова прозорого й зрозумілого механізму податкового регулювання банківської системи здатна збільшити бюджетні надходження та долучити банківські структури до виконання соціальних функцій, не перешкоджаючи розвитку їхньої власної діяльності.

З метою підвищення ефективності податкового регулювання вітчизняної банківської системи доцільно: посилити методи боротьби з ухиленням від сплати податків банками шляхом реформування системи податкового адміністрування; створити методологічну базу з відповідними роз'ясненнями зі сплати податків суб'єктами банківського ринку та методику відбору для проведення контрольних перевірок податкоплатників – банків, де найбільша ймовірність виявлення правопорушень; дозволити банкам лише на період кризи частину сформованих страхових резервів під можливі кредитні

ризика відносити на валові витрати з обов'язковою умовою зберігання акумульованих коштів на спеціальних резервних рахунках у НБУ; обмежити та скасувати економічно необґрунтовані податкові пільги; на законодавчому рівні запровадити додатковий податок з прибутку на найбільші банки.

Потребує значного вдосконалення й процес грошово-кредитного регулювання банківської системи в напрямі здійснення ефективного впливу процентної політики НБУ на вартість ресурсів банків. Для цього необхідно: змістити акцент із застосування норм обов'язкового регулювання на гнучкіше регулювання з використанням процентної політики в короткостроковому періоді; узгодити фінансову політику уряду щодо рівня дохідності за державними цінними паперами та процентну політику НБУ стосовно регулювання рівня ліквідності банківської системи шляхом розроблення відповідних механізмів комплексного регулювання грошово-кредитного ринку; запровадити механізм "вузького процентного коридору" у середньостроковій перспективі з метою збільшення впливу процентної політики НБУ на вільну ліквідність банків.

Регулювання рівня ліквідності банківських установ покликане попереджати виникнення кризових явищ у банківській системі, своєчасно мобілізувати надлишок ліквідності для приборкання інфляційних коливань. Заходи з регулювання рівня ліквідності повинні здійснюватися відповідно до комплексної програми порятунку проблемних банків, яка має бути розроблена за участю НБУ, Кабінету Міністрів, ФГВФО та нормативно-правових положень, які б регламентували оперативне рефінансування платоспроможних банків у період утрати ними ліквідності.

Удосконалення системи регулювання ліквідності банківської системи повинно полягати в: спрощенні процедури оперативного рефінансування; розробці механізму надання стабілізаційних кредитів на колегіальній основі за участю НБУ, уряду, ФГВФО, АМКУ; запровадженні належного контролю за цільовим використанням стабілізаційних кредитів; використанні механізму гарантування стабілізаційних кредитів ФГВФО; застосуванні оптимального набору заходів впливу з боку НБУ до банків, які мають проблемну заборгованість за кредитами рефінансування.

Для відновлення довіри інвесторів, кредиторів і вкладників потрібно впорядкувати роботу з проблемними банківськими установами. Регулювання діяльності банків, у яких виявилися проблеми з платоспроможністю, має запобігати виникненню дестабілізуючих психологічних чинників серед кредиторів таких банків та гарантувати права кожного з контрагентів проблемної банківської установи. Для цього необхідно здійснити такі заходи: розробити систему якісних і кількісних показників для визначення категорії проблемності банків; визначити процедури застосування короткострокового інструментарію з оперативного рефінансування для фінансово стабільних банків із незначними проблемами ліквідності; сформувати комплексну програму можливих заходів із стимулювання діяльності власників щодо подолання проблем ліквідності та платоспроможності банківської установи; запровадити порядок застосування інструментарію з відновлення платоспроможності проблемних банківських установ (надання стабілізаційних кредитів, вкладення в банки урядом субординованого капіталу, надання системоутворювальним банкам ресурсів із цільового стабілізаційного фонду); створити Державне агентство з управління проблемними активами та запустити в дію механізм очищення балансів банків від негативно класифікованих ("токсичних") активів; підвищити ефективність діяльності тимчасових адміністраторів шляхом їх оперативного призначення в банк, зменшення строку перебування тимчасової адміністрації в банку, надання права лише спеціалізованим фірмам здійснювати роботу з проблемними банками; удосконалити процедуру банкрутства та ліквідації банківських установ.

Належна організація системи банківського регулювання та нагляду дає змогу своєчасно виявляти й реагувати на потенційні загрози функціонування банківської сис-

теми, сприяючи безперервній та ефективній діяльності кредитних установ. Щоб оптимізувати існуючу систему банківського регулювання та нагляду, доцільно ретельно підготуватися до її реформування.

Удосконалення системи банківського регулювання та нагляду доцільно проводити шляхом: формування методологічної бази здійснення банківського нагляду відповідно до міжнародних правових норм і вітчизняної специфіки банківського ринку; налагодження взаємозв'язків між регуляторами фінансового ринку; удосконалення інституційної структури регулювання банківської системи; запровадження новітніх підходів до здійснення кадрової політики щодо підбору та кваліфікації працівників банківського нагляду; здійснення нагляду на консолідованій основі; організації взаємодії банківських інспекторів, внутрішніх і зовнішніх аудиторів банківських установ; підвищення вимог до транспарентності інформації банківських установ.

Реалізацію Концепції державного регулювання банківської системи України необхідно здійснювати шляхом урахування її положень під час формування та реалізації державної політики, розроблення проектів нормативно-правових актів і рекомендацій стосовно регулювання банківської системи; розроблення державної цільової програми та відомчих планів заходів із регулювання банківського ринку; розроблення показників оцінки ефективності державного регулювання банківської діяльності; складання навчальних планів спеціалізованих наукових установ і навчальних закладів.

Унаслідок реалізації основних напрямів державної політики у сфері регулювання банківської системи України, визначених запропонованою Концепцією, очікується отримати такі позитивні результати: систематизацію законодавства в Банківському кодексі України та розвиток інституту спеціалізованого законодавства; установлення добросовісної банківської конкуренції через запровадження системи антимонопольного моніторингу на базі інтегральної динамічної моделі залежності; запровадження оптимального режиму оподаткування банківських структур і виконання банками соціальних функцій; спрощений механізм короткострокового рефінансування та зростання впливу процентної політики НБУ на вільну ліквідність банків; підвищення рентабельності банківського бізнесу та зниження проблемної заборгованості в кредитному портфелі банківських установ; своєчасне виявлення та адекватне реагування на потенційні загрози банківської стабільності; удосконалення взаємодії між регуляторами фінансового ринку, уникнення дублювань функцій, зниження витрат на утримання управлінського персоналу.

Вважаємо, що наявність таких заходів у Концепції державного регулювання банківської системи України, яка б планомірно реалізовувалася в найближчій перспективі, дала змогу пришвидшити реформування державного регулювання банківської системи, що, безперечно, вплинуло б на економічне відродження фінансового сектору та пожвавило відновлення економіки.

1. Закон України “Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 р.” від 20.05.2010 № 2278–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua.htm>.
2. Інформація про виконання заходів, затверджених Програмою діяльності Кабінету Міністрів України “Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток”, та інших заходів, спрямованих на виконання пріоритетів, подолання негативного впливу світової фінансової кризи, вирішення окремих проблемних питань у 2009 р. [Електронний ресурс] – К., 2010. – 98 с. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
3. Мошенец Е. Несчастливая семья / Елена Мошенец // Инвестгазета. – 2010. – № 12. – С. 46–50.
4. Україна – Меморандум про економічну та фінансову політику [Електронний ресурс]. – К., 2010. – 16 с. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
5. Положення про надання Національним банком України стабілізаційних кредитів банкам України, затверджене Постановою Правління НБУ від 13.07.2010 № 327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua.htm>.

6. Гриньков Д. Из врат. Несмотря на отсутствие эффекта от рекапитализации банков государством, Кабмин собирается направить на эти цели еще 16 млрд грн / Дмитрий Гриньков // Бизнес. – 2010. – № 28. – С. 41–43.

УДК 351.863: 336.71

ББК 65.262.101-134

Коваленко В.В.

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ Й ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Одеський національний економічний університет,
Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України,
кафедра банківської справи,
65026, м. Одеса, вул. Преображенська, 8,
тел.: 0958480729, 0972742580,
e-mail: kovalenko-6868@mail.ru

Анотація. Стаття спрямована на розгляд різних точок зору щодо економічної категорії “фінансова безпека банківської системи” і дається авторське визначення. Виокремлено суб’єкти й об’єкти фінансової безпеки. Проаналізовано основні загрози, що перешкоджають забезпеченню фінансової безпеки банківської діяльності. Виділено індикатори, за допомогою яких можна оцінити ефективність діючої системи фінансової безпеки банківської системи.

Ключові слова: фінансова безпека, загрози, індикатори фінансової безпеки, банківська система.

Annotation. The article is directed for consideration of different points of view in relation to an economic category “financial safety of the banking system” and authorial determination is given. It is distinguished subjects and objects of financial safety. Basic threats which hinder to providing to financial safety of bank activity are analysed. Indicators by means of which it is possible to estimate efficiency of the operating system of financial safety of the banking system are distinguished.

Key words: financial safety, threats, indicators of financial safety, banking system.

Вступ. Банківська система – це одна з важливих складових сучасної ринкової економіки. Основою її є банківські установи, які володіють певною сукупністю важелів впливу на фінансову, інвестиційну, виробничу та інші сфери економіки.

В умовах зростаючої відкритості економіки України та послідовної її інтеграції у світове господарство забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності є актуальним завданням у контексті формування нової парадигми розвитку вітчизняної банківської системи. Це зумовлено впливом зовнішнього середовища, яке сьогодні характеризується елементами посткризового розвитку й формування нової світової фінансової архітектури, і внутрішнього середовища, зокрема, поглибленням конкуренції та консолідації банківського бізнесу, лобювання інтересів конкретних суб’єктів бізнесу. Вплив внутрішнього середовища зумовлює виникнення загроз, які перешкоджають процесу реалізації стратегічних напрямів розвитку банків з погляду прибутковості та мінімізації ризиковості. Тому проблема забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності є досить актуальною й повинна розглядатися як системоутворюючий елемент загальної стратегії розвитку банківської системи.

Відповідно до визначеної проблеми в статті, слід відзначити, що безпеці банківської діяльності присвячено багато наукових праць, де безпека банків розглядається з різних точок зору, зокрема: безпека банків, економічна безпека, фінансова безпека, безпека проведення банківських операцій тощо.